

PROMLUVA PAPEŽE JANA PAVLA II. K TRIBUNÁLU ŘÍMSKÉ ROTY*

1. Ctihodný bratře, se zájmem jsem naslouchal Vaším slovům, jimiž jste nám ve své funkci děkana Tribunálu římské rotý zprostředkoval postoje prelátů auditorů, výše i níže postavených úředníků tribunálu, obhájců svazku, advokátů, studentů Studio rotale i Vašich blízkých, kteří se účastní této audience, uspořádané speciálně při příležitosti zahájení nového soudního roku. Chtěl bych Vám za vyjádření těchto postojů poděkovat a zároveň Vám za těchto okolností znovu poblahopřát k udělení hodnosti arcibiskupa, jenž má demonstrovat mou úctu k vám a ocenit činnost, kterou Tribunál římské rotý plní již po staletí.

Tato kompetentní spolupráce, již tribunál přináší Petrovu nástupci při plnění jeho úkolu v soudní oblasti, je mi velmi blízká. Je to cenné dílo, které se neobejde bez osobních obětí lidí, kteří zaujímají v soudní oblasti vysoké postavení a jejichž trvalou starostí je, aby činnost tribunálu odpovídala na pastoraální potřeby dnešní doby.

Zcela oprávněně pan děkan připomněl, že v tomto roce 1998 uplyne 90 let, kdy apoštolská konstituce *Sapienti consilio*, jejímž prostřednictvím reorganizoval můj ctihodný předchůdce svatý Pius X. římskou kurii, znovu stanovila, jaká je funkce a kompetence vašeho tribunálu v oblasti soudní pravomoci. Při vhodném připomenutí tohoto výročí učil

také drobnou narážku na minulost s hlavním cílem zamyslet se nad budoucími závazky v perspektivě nároků, které začínají nabývat konkrétní podoby.

Soudce, „kněz v oblasti práva“ v církevní společnosti

2. Dnes je mi dána možnost nabídnout vám několik zamyšlení – nejdříve nad uspořádáním a postavením administrativy spravedlnosti a v jejím důsledku nad postavením soudce v církvi, poté zamyšlení se nad jistými problémy, které se již týkají konkrétněji a příměji vaší soudní činnosti.

Pro pochopení soudního práva a soudní moci v církvi – v jejím tajemství společenství, v němž viditelná společnost a mystické tělo Kristovo tvoří jedinou skutečnost (srov. *Lumen gentium*, 8) – se mi při tomto našem dnešním setkání jeví jako nutnost znovu potvrdit v první řadě nadpřirozenou povahu církve a dále její hlavní a nezcizitelné poslání. Pán ji ustanovil, aby v průběhu staletí prodloužila a realizovala jeho univerzální dílo spásy, které také pomáhá člověku opět nalézt svou původní důstojnost spočívající v tom, že je racionální bytost, stvořená k Božímu obrazu a podobě. Vše v mystickém těle Kristově má určitý smysl, důvod i hodnotu jedině tehdy, je-li vedeno ke konečnému cíli, jímž je vykoupení všech lidí.

V životě společenství tzv. církevní *societas*, dočasného znamení věčného života, pulzujícího v Trojici, jsou její členové darem Boží lásky vyzdvihováni do tohoto nadpřirozeného stavu, který byl získán a je stále znovu získáván účinkou nekonečných zásluh Krista – Slova, jež se stalo tělem.

Katechismus katolické církve, věrný učení II. vatikánského koncilu, potvrzuje, že církev je jedna už pro svůj původ, a připomíná nám, že „Nejvyšším vzorem a zdrojem tohoto tajemství je jednota v Trojici osob jednoho Boha, Otce a Syna v Duchu svatém“ (č. 813). Zároveň však katechismus stvrzuje: „My všichni totiž jsme Boží děti a tvoříme jednu rodinu v Kristu, odpovídáme nejhlubšímu povolání církve a už předem máme podíl na liturgii dovršené slávy, když se máme vzájemně rádi a společně chválíme Nejsvětější Trojici“ (č. 959).

Pravý církevní soudce *sacerdos juris* v církevní společnosti tedy musí být také nutně povolán k uskutečňování opravdového *officium caritatis et unitatis*. Oč žádanejší je vaše práce a jak velká je zároveň její duchovní hodnota, když se tak stáváte skutečnými tvůrci jedinečné diakonie pro každého člověka a ještě více pro „ty, kteří jsou věrní Kristu“.

Právě takto je správným způsobem aplikováno církevní právo, což předpokládá milost ze svátostného života, která napomáhá této jednotě v lásce, protože v církvi by právo nemohlo mít jinou interpretaci, jiný smysl ani jinou hodnotu bez toho, aniž by se tím neporušilo hlavní poslání samotné církve. Podobně ani žádná soudní činnost, která se odehrává před tímto tribunálem, nemůže být z této perspektivy ani z tohoto nejvyššího cíle vyčleněna.

3. To platí již u trestního řízení, pro něž obnovení církevní jednoty představuje znovuzavedení úplného společenství v lásce, abychom tak přes procesy ve sporných záležitostech dospěli k důležitým a komplexním soudním řízením, která se dotýkají osobního statutu jednotlivců a v první řadě platnosti manželského svazku.

Bylo by zbytečné zde připomínat, že „způsob“, jakým jsou vedeny soudní procesy, musí odpovídat chování, jímž máme vhodně vyjadřovat tohoto ducha lásky. Jak nepomyslet na ikonu dobrého pastýře, sklánějícího se ke ztracené a zraněné ovci, když chceme znázornit soudce, který se ve jménu církve setkává a jedná s věřícím, jenž se mu v důvěře svěřil, a který posuzuje jeho úděl?

Toto poslání jednoty v lásce v podstatě vyjadřuje a realizuje již samotná povaha kanonického práva – toho si musíme být vědomi jak při interpretaci a aplikaci všech jeho kánonů, tak také (a to především) ve věrném dodržování doktrinálních zásad, protože ony, jakožto nutný podklad, dávají těmto kánonům smysl a tvoří jejich jádro. V tomto smyslu jsem v konstituci *Sacrae disciplinae leges*, již jsem roku 1983 promulgoval Kodex kanonického práva, napsal: „Není-li však možné převést dokonale koncilní obraz církve do kanonického jazyka, kodex se musí vždy tohoto obrazu alespoň dovolávat a brát si jej jako svůj prvotní vzor, jehož rysy má co nejlépe vyjadřovat již svou podstatou.“¹

Jak správně chápat manželské právo

4. V tomto ohledu musím obzvláště vzpomenout na to, že nejčastějšími případy, které mají být přezkoumány římskou rotou a jinými církevními tribunály, jsou případy týkající se neplatnosti manželství.

V těchto případech se *officium caritatis* musí vyjádřit jak z doktrinnálního hlediska, tak z hlediska soudního procesu. Specifická funkce římské roty se v této oblasti jeví jako zcela zásadní – její způsob uplatnění moudré a jednoznačné jurisprudence se stává pro všechny ostatní církevní tribunály autoritou a normou, jíž se musí podvolit. Od nynějška byste se tímto měli řídit i vy při uveřejňování vašich soudních rozhodnutí, týkajících se právní podstaty a problémů při soudním řízení.

Soudní výroky roty, jejichž hodnota přesahuje individuální rozsudky vyslovené v zájmu zúčastněných stran, pomáhají správně pochopit a prohloubit manželské právo. Tím se vysvětluje, proč se v těchto výrocích stále znovu připomínají nezczitelné zásady katolické doktríny v oblasti přirozeného pojetí manželství, s jemu vlastními povinnostmi a právy, ještě více se pak připomíná vše, co náleží jeho svátostné podstatě, je-li uzavřeno mezi dvěma pokřtěnými. Zde nám přichází na pomoc i výzva svatého Pavla: „Hlásej slovo! Přicházej s ním, ať je to vhod či nevhod... Přijde totiž doba, kdy (lidé) nesnesou zdravé učení...“ (2 Tim 4,2-3). To je napomenutí, které bezpochyby platí i dnes.

Důležitá, i když zbežná analýza uvedených případů

Má duše pastýře nezapomíná ani na citlivý a dramatický problém, který prožívají věřící, jejichž manželství se bez jejich vlastní viny rozpadlo a kteří by chtěli, aby jejich nový svazek byl požehnaný a posvěcený zástupcem církve dříve, než dosáhnou možného církevního rozhodnutí, které by legitimně vyhlásilo neplatnost jejich manželství.

Již při různých jiných příležitostech jsem

vás upozornil na to, že je nutné, aby žádná soudní, čistě formální, norma nepředstavovala překážku pro řešení těchto situací v lásce a spravedlnosti – v tomto duchu se nese i má reflexe a list doprovázející Kodex kanonického práva. Avšak součástí mé pastýřské starosti je i to, že si uvědomuji nutnost dovést tyto manželské případy do konce s odpovídající vážností a rychlostí, které si vyžaduje sama jejich povaha.

Z tohoto důvodu a s cílem ještě více zlepšit otázku spravedlnosti v administrativě, jak z hlediska její podstaty, tak i z hlediska průběhu řízení, jsem ustanovil interdikasteriální komisi, jejímž úkolem je vytvořit směrnice, jak by měl proces týkající se manželských případů probíhat.

6. Avšak vzhledem k těmto zcela nezbytným požadavkům na pravdu a spravedlnost nebude *officium caritatis et unitatis* (která mi posloužila jako rámec, v němž jsem vám právě vyložil své myšlenky) nikdy moci ohlásit jakýsi stav intelektuální nečinnosti, jenž by bral člověka – předmět vašich rozsudků – jako koncepci odtrženou od dějinné a antropologické skutečnosti a omezenou, nebo dokonce narušenou kulturní vizí, spojenou s tou či onou částí světa.

Jak to pan děkan uvedl na začátku tohoto setkání – problémy, se kterými se setkáváme v oblasti manželského práva, vyžadují z vaší strany (obzvláště ze strany vás, kteří jste součástí tohoto řádného tribunálu, vzniklého z rozhodnutí Svatého stolce) pozornost, zaměřující se na pokroky v lidských vědách, a to ve světle křesťanského zjevení, tradice církve a pravého církevního magisteria. Zachovávejte s úctou všechno, co nám minulost ze zdravé doktríny a kultury předala, ale současně přijímejte s rozvahou, co nám při-

tomnost představuje jako dobré a správné. A ještě více – nechte se vždy vést nejvyšším kritériem, jímž je hledání pravdy, aniž byste si přitom mysleli, že správná řešení jsou spojena pouze se zachováním omezujících lidských aspektů nebo s povrchní touhou po něčem novém, co by nebylo v souladu s pravdou.

Ani správné pochopení „manželského souhlasu“, který je samotnou podstatou a příčinou manželského svazku, ve všech jeho aspektech a důsledcích, nemůže být zredukováno výhradně na právě nabytá schémata, která sice bezpochyby platí ještě dnes, ale musí se zdokonalovat spolu s pokrokem, dosaženým v antropologických a soudních vědách. Ačkoli je církevní právo autonomní a epistemologicky i doktrinálně specifické, musí (obzvláště dnes) využívat přínosu jiných morálních, historických i náboženských disciplín.

Věrnost této zjevené pravdě o manželství a rodině, kterou církevní magisterium věrohodně interpretuje, představuje v tomto delikátním interdisciplinárním procesu poslední referenční bod a opravdový impulz k hlubokému obnovení této oblasti církevního života.

Devadesáté výročí činnosti obnovené roty se tak stává motivem pro nový rozmach do budoucna ve velkém očekávání, že jednota v lásce se uskuteční také viditelným způsobem v Božím lidu, tedy v církvi.

Ať vás Duch pravdy osvítlí ve vašem těžkém úkolu, v němž sloužíte svým bratřím a sestrám, kteří se k vám utíkají. Mé požehnání, které vám s láskou uděluji, ať je pro vás zárukou neustálé a prozřetelné Boží pomoci.

Přeložila Lucie Hortová

Poznámky

* Překlad francouzské verze promluvy Jana Pavla II. ze 17. ledna 1998. [online] http://www.vatican.va/holy_father/john_paul_ii/speeches/1998/documents/hf_jp-ii_spe_19980117_roman-rota_fr.html.

¹ Acta Apostolicae Sedis 75, 1983.